

УДК330

[http://doi.org/10.31474/1680-0044-2019-2\(21\)-11-21](http://doi.org/10.31474/1680-0044-2019-2(21)-11-21)

М.В. Маслак
С.М. Ілляшенко
І.В. Долина
Т.О. Кобелєва
М.Ю. Глізнуца

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ

Мета роботи полягає у розробці теоретико-методичних основ економічної оцінки трансферу технологій на підприємства індустрії туризму

Об'єктом дослідження є процес комерціалізації інноваційних технологій на туристичних підприємствах

Методи досліджень. Для досягнення поставленої мети були виконані аналітичні дослідження з використанням методів статистичного аналізу та функціонального аналізу, експертних оцінок, групувань, порівняння

Результати. У статті визначено, що системи трансферу технологій на підприємствах туризму та гостинності, її функціонування та розвиток знаходиться під перманентним впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Авторами визначено внутрішні та зовнішні фактори розвитку системи трансферу технологій. Доведено, що трансфер технологій в сфері туризму та гостинності забезпечує низку ефектів: підвищення інноваційної активності підприємства, підвищення прогресивності виробничо-технологічної бази, фінансова ефективність, інвестиційно-інноваційна ефективність, інноваційність персоналу, маркетингова, комунікативна та екологічна ефективність. Для оцінювання ефективності системи трансферу технологій в сфері туризму та гостинності на основі аналізу сучасних теоретичних і методичних джерел сформовано систему показників-індикаторів, об'єднаних за функціональними складовими

Наукова новизна. Удосконалено систему факторів, які в найбільшій мірі впливають на рівень економічної ефективності процесів трансферу технологій, до яких авторами віднесено: інноваційну активність, прогресивність виробничо-технологічної бази, фінансову забезпеченість, інвестиційно-інноваційна ефективність, маркетингову, комунікативну та екологічну складові.

Практична значимість. Інноваційний розвиток суб'єктів бізнесу в сфері туризму та гостинності та науково-обґрунтовані рекомендації по трансферу інноваційних технологій в даній сфері сприятиме досягненню конкурентних переваг, заснованих на регіональному історично-культурному і природно-ресурсному потенціалі, кваліфікованих кадрах, очікуваннях споживачів

Ключові слова: трансфер технологій, ефективність, інновації, комерціалізація, туристичні підприємства

Вступ. Сучасний стан української економіки нагально потребує радикальних змін в першу чергу в галузі підвищення інтелектуальної складової інноваційного розвитку, досягнення інтелектуально орієнтованих конкурентних переваг в більшості сфер економіки. Тільки в цьому випадку наша країна має реальні шанси успішно вийти із затяжної економічної кризи, досягнути суттєвих успіхів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Особливої уваги в цьому напрямку потребує сфера послуг, до якої і відноситься індустрія туризму та гостинності.

Процеси інтелектуалізації виробничих процесів, ускладнення систем управління підприємствами та організаціями нагально потребують адекватного аналізу змісту та сутності технологічних продуктів, які в цей час становляться основним ресурсом промислового виробництва. Специфіка економічного змісту цих понять надає підвищену актуальність та значущість

проблемам трансферу результатів творчої праці, широкого залучення в сферу виробничо-комерційної діяльності інтелектуально-інноваційних технологій, як особливого виробничого активу сучасного туристичного підприємства.

Метою статті є формування науково-методичної бази економічного оцінювання процесів трансферу інноваційних технологій в сфері туризму та гостинності.

Аналіз існуючих розробок та публікацій. Питанням трансферу інноваційних технологій в сфері туризму та гостинності присвячено чимало наукових праць, серед яких слід виділити наукові розробки Перерви П.Г., Коціскі Д., Ілляшенко С.М., Косенко О.П., Маслак О.І., Ковальчук С.В., Солохи Д.В., Ткачова М.М., Косенко А.В. та ін. [1-17]. Разом з тим ще багато напрямків економічного обґрунтування процесів трансферу технологій ще залишаються малодослідженими і нагально потребують

уваги дослідників цих процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система трансферу технологій є своєрідною «буферною зоною» між ендogenous та екзогенним середовищем підприємства. Формування нової інтелектуально розвинутої, постійно прогресуючої економіки знань вимагає від сучасних підприємств підвищення рівня інвестиційно-інноваційної активності, диверсифікації товарного портфелю модернізованими та високо диференційованими продуктами, оновлення

виробничо-технологічної бази, підвищення кваліфікації, освіченості та креативності персоналу. Лише такий підхід є запорукою прибуткового та успішного розвитку господарюючого суб'єкта в сучасних умовах глобалізації та активного інноваційного розвитку економіки.

Враховуючи відкритість системи трансферу технологій на підприємствах туризму та гостинності, її функціонування та розвиток знаходиться під перманентним впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища (рис. 1).

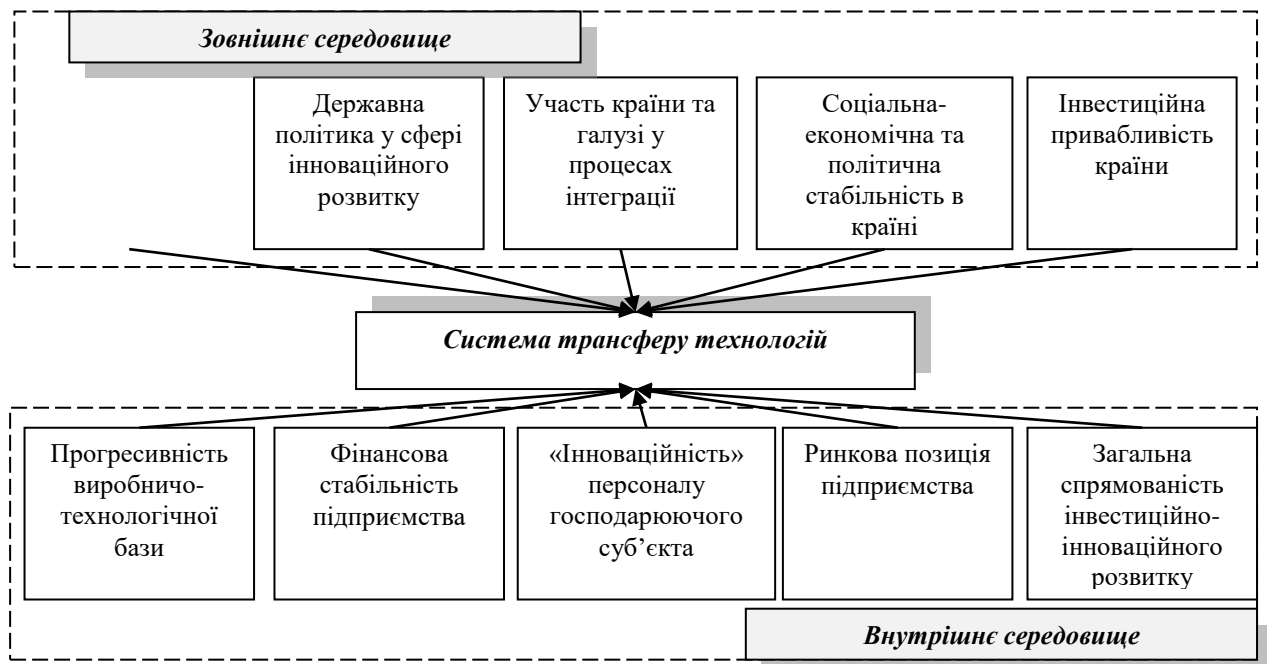

Рисунок 1 - Внутрішні та зовнішні фактори розвитку системи трансферу технологій

Джерело: авторська розробка

На сьогодні основними негативними чинниками макrorівня, що стримують розвиток системи трансферу технологій вітчизняних промислових підприємств є недосконалість законодавства щодо визначення та захисту права інтелектуальної власності учасників інноваційного процесу, криза фінансово-кредитної системи, високі ставки кредитування, недостатній рівень розвитку інноваційного ринку та інвестиційно-інноваційної інфраструктури в країні, зменшення внутрішнього попиту на продукцію вітчизняних виробників і значний ризик упродовж її освоєння, недостатній рівень державної підтримки та стимулювання інноваційного розвитку господарюючих суб'єктів [1].

Система трансферу технологій трансферу інноваційних технологій в сфері туризму та

гостинності виконує низку таких завдань:

- аналіз ринку з метою визначення основних тенденцій його розвитку, забезпечення контролю за динамікою поглядів і смаків споживачів, моніторинг діяльності конкурентів;
- задоволення потреб споживачів у новітньому та модифікованому продукті;
- оновлення товарного портфелю підприємства згідно з тенденціями ринку;
- підвищення рівня прогресивності обладнання, технологій, сировини та матеріалів (виробничих фондів підприємства);
- підвищення рівня кваліфікації персоналу, підтримання його спроможності до інноваційної діяльності;
- удосконалення механізму управління

господарською діяльністю підприємств за рахунок впровадження сучасних підходів до прийняття та реалізації організаційних рішень;

– зменшення шкідливого впливу суб'єкта господарювання на оточуюче середовище за рахунок впровадження нових і прогресивних ресурсозберігаючих технологій, очисних споруд тощо;

– підвищення рівня прибутковості підприємства, збільшення його долі (частки) ринку, завоювання лідерських позицій.

Враховуючи складність і багатоаспектність процесу трансферу технологій трансферу інноваційних технологій в сфері туризму та гостинності,

при оцінюванні його ефективності необхідно враховувати широкий спектр критеріїв на засадах комплексності та системності. Трансфер технологій забезпечує низку ефектів: підвищення інноваційної активності підприємства, підвищення прогресивності виробничо-технологічної бази, фінансова ефективність, інвестиційно-інноваційна ефективність, інноваційність персоналу, маркетингова, комунікативна та екологічна ефективність. Система ефектів трансферу технологій в сфері туризму та гостинності та їх коротка техніко-економічна характеристика представлена на рис. 2.

Рисунок 2 - Система ефектів трансферу технологій в сфері туризму та гостинності

Джерело: авторська розробка

Підвищення інноваційної активності туристичного підприємства – проявляється в нарощуванні темпів інноваційної діяльності господарюючого суб'єкта за рахунок

активізації процесу передачі технологій, наукових розробок і знань між підрозділами.

Підвищення прогресивності виробничо-технологічної бази – досягнення більш

високого рівня забезпеченості підприємства сучасними, продуктивними об'єктами основних фондів, туристичних технологій тощо.

Фінансова ефективність – підвищення показників фінансової стійкості господарюючого суб'єкта, досягнення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності за рахунок активізації інноваційної діяльності в сфері туризму та гостинності.

Інвестиційно-інноваційна ефективність – даний ефект проявляється в підвищенні результативності інвестування матеріально-технічних та інтелектуальних цінностей в інноваційний розвиток туристичного підприємства.

Інноваційність персоналу – нарощування інтелектуального, освітнього рівня працівників туристичного підприємства, ефективна реалізація винахідницьких і креативних здібностей персоналу.

Маркетингова ефективність проявляється в нарощуванні результативності рекламних кампаній, маркетингових комунікацій, розширенні ринків збуту за рахунок виходу на нові сегменти та ринки з модифікованими та новими продуктами в результаті активізації інноваційної діяльності в сфері туризму та гостинності.

Доцільно звернути уваги на комунікативну ефективність трансферу технологій на машинобудівному підприємстві, що є результатом адекватного реагування на зміни зовнішнього середовища, відображає підвищення

можливостей приймання, розуміння, засвоєння, використання й передавання інформації, готовність і здатність контактувати з потенційними споживачами та громадськістю, впливати на них, підштовхувати до відповідних дій з урахуванням змін макrorівня.

Екологічна ефективність виявляється в зменшенні шкідливого впливу господарської діяльності туристичного підприємства на оточуюче середовище, впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій, підвищення результативності еколого-економічного менеджменту в результаті впровадження інноваційних розробок і новітніх досягнень техніки та технології.

Для оцінювання ефективності системи трансферу технологій в сфері туризму та гостинності на основі аналізу сучасних теоретичних і методичних джерел сформовано систему показників-індикаторів, об'єднаних за функціональними складовими, які відображають успішність реалізації всіх перерахованих вище завдань (табл.1).

Для визначення найважливіших показників у рамках наведеної їх вибірки було використано експертний метод, який, хоча і відрізняється деякою суб'єктивністю, однак, враховуючи відсутність загальноприйнятої методики оцінювання ефективності трансферу технологій, а також відсутність нормативних значень практично для всіх обраних для аналізу показників, є достатньо раціональним.

Таблиця 1 - Система показників для оцінювання ефективності системи трансферу технологій в сфері туризму та гостинності

Напрями оцінювання	Показники
1	2
Підвищення інноваційної активності туристичного підприємства	1. Темп приросту виручки від реалізації інноваційної продукції (послуг) туристичних підприємства
	2. Фондовіддача нематеріальних активів (інноваційно-інтелектуальних технологій): виручка від реалізації / середньорічна вартість нематеріальних активів
	3. Темп приросту показника винахідницької (раціоналізаторської) активності підприємств туризму та гостинності. При цьому показник винахідницької активності розраховується ($I_{в.а}$): $I_{в.а} = \frac{K_{в.р}}{K_n}$
	де $K_{в.р}$ – кількість винаходів (раціоналізаторських пропозицій); K_n – кількість інженерно-технічних і наукових працівників (загальна кількість працівників)
	4. Винахідницька активність
	5. Частка виручки від реалізації інноваційної продукції в загальній виручці від

реалізації	
Продовження таблиці 1	
1	2
Підвищення рівня прогресивності виробничо-технологічної бази	1. Коефіцієнт оновлення технологій: $K_{н.тп} = N_{н.тп} / N_{заг.тп}$ (кількість впроваджених нових технологічних процесів) / $N_{заг.тп}$ (загальна кількість технологічних процесів)
	2. Коефіцієнт оновлення основних засобів підприємства
	3. Коефіцієнт адаптивності обладнання: $K_{а.о.} = \frac{Q_{ун} + Q_{сп}}{Q_{заг.об.}}$ <p>де $Q_{ун}$ – кількість одиниць універсального обладнання, що є на підприємстві з рівнем зносу нижче нормативного; $Q_{сп}$ – кількість одиниць спеціального обладнання, здатного до швидкого перенастроювання з рівнем морального зносу нижче нормативного; $Q_{заг.об.}$ – загальна кількість обладнання на підприємстві</p>
	4. Рівень наукомісткості ресурсів, що розраховується як частка нематеріальних активів у балансі підприємства
	5. Фондовіддача
	6. Індекс прогресивності технологій: $I_{прог} = (Q_{нов} + Q_{удок} + Q_{запоз}) / Q_{заг}$ де $I_{прог}$ – індекс прогресивності технологій; $Q_{нов}$ – обсяг принципово нової (інноваційної продукції), грн; $Q_{удок}$ – обсяг удосконаленої продукції власними силами для розробки та впровадження інновації, грн.; $Q_{запоз}$ – обсяг запозиченої інноваційної продукції для розробки та впровадження інновації, грн; $Q_{заг}$ – загальний обсяг продукції, грн
	7. Ступінь ефективності витрат на капітальний ремонт обладнання
	8. Питома вага ресурсозберігаючих технологічних процесів у загальній кількості впроваджених інноваційних процесів
Фінансова ефективність інноваційної діяльності в сфері туризму та гостинності	1. Приріст рентабельності активів
	2. Приріст загальної маржі
	3. Приріст рентабельності власного капіталу
	4. Коефіцієнт автономії
	5. Коефіцієнт покриття
	6. Коефіцієнт абсолютної ліквідності
	7. Коефіцієнт фінансової стійкості
	8. Коефіцієнт Бівера
	9. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості в інноваційній діяльності
	10. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів в інноваційній діяльності, $K_{об.мз}$;
Ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності	1. Рентабельність інвестицій (ROI)
	2. Коефіцієнт грошової віддачі інвестиційного капіталу в процесі операційної діяльності: $K_{ЧП_{од}}^{ІК} = \frac{ЧП_{од}}{ІК_{сер}}$ <p>де $ЧП_{од}$ – чистий грошовий потік від операційної діяльності; $ІК_{сер}$ – середня вартість інвестиційного капіталу за період, яка визначається як середньоарифметичне суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства на початок та кінець періоду</p>
	3. Рентабельність інвестицій в інновації (R_i) показує, скільки прибутку підприємство тримало в розрахунку на 1 грн витрат, вкладених в інноваційну діяльність
	4. Частка прибутку від інноваційної діяльності у чистому прибутку підприємства
	5. Коефіцієнт ефективності загального стимулювання інноваційної діяльності
	6. Коефіцієнт ефективності додаткового стимулювання інноваційної діяльності
Маркетингова ефективність	1. Темп приросту частки ринку підприємства
	2. Частка витрат на маркетинг і рекламу в загальній сумі інноваційних витрат, $Ч_{мр.}$;
	3. Коефіцієнт оновлення продукції підприємства
	4. Коефіцієнт маркетингової перспективності
	5. Коефіцієнт ефективності реклами і засобів стимулювання збуту

Закінчення таблиці 1

1	1
Інноваційність персоналу туристичного підприємства	1. Темп приросту середнього розряду робітників
	2. Темп приросту продуктивності праці
	3. Частка працівників, які підвищили свою кваліфікацію в поточному періоді
	4. Показник інженерно-технічного і наукового забезпечення (I_{imp}). Характеризує потенціальну здатність персоналу підприємства до розв'язання інженерно-технічних і науково-прикладних задач: $I_{imp} = \frac{K_{imp}}{K_{заг}}$ де K_{imp} – кількість науково-технічних і наукових працівників; $K_{заг}$ – загальна кількість працівників
	5. Показник освітнього рівня ($I_{осв}$) – характеризує освітній рівень персоналу підприємства: $I_{осв} = \frac{K_{в.с.}}{K_{заг}}$ де $K_{в.с.}$ – кількість осіб з вищою або середньою спеціальною освітою, що відповідає профілю діяльності підприємства
	6. Відповідність кваліфікації робітників ступеню складності виконуваних ними робіт
	7. Відсоток можливого зростання продуктивності праці за рахунок поліпшення використання робочого часу
Екологічна ефективність	1. Темп приросту кількості ресурсо- та енергозберігаючих технологій на підприємстві
	2. Рентабельність природоохоронної складової інноваційної діяльності, $R_{ох.прир}$
	3. Коефіцієнт екологічності інноваційної продукції, $K_{екол}$
	4. Відповідність реалізації проекту вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, установлених законодавством України
	5. Зменшення розмірів штрафів за порушення екологічного законодавства та інших нормативних документів
Комунікативний ефект	1. Коефіцієнт оборотності запасів
	2. Рентабельність продукції
	3. Темп приросту чистого доходу від реалізації продукції
	4. Рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій
	5. Рівень партнерських відносин
	6. Рівень лояльності споживачів

Джерело: авторська розробка

Для її згортання в узагальнюючий (комплексний показник) сприятливості зовнішнього середовища розвитку трансферу технологій, в першу чергу, необхідно забезпечити порівнянність і співставність усіх відібраних показників. Для цього було обрано метод розмаху варіацій, відповідно до якого процедура нормування має такий вигляд:

– для показників-стимуляторів:

$$Y_{ij} = \frac{X_{ij} - \min X_{ij}}{\max X_{ij} - \min X_{ij}},$$

де Y_{ij} – нормоване значення і-го показника j-ї групи; X_{ij} – фактичне значення і-го показника j-ї групи; $\min X_{ij}$ –

мінімальне значення і-го показника j-ї групи за період аналізу; $\max X_{ij}$ – максимальне значення і-го показника j-ї групи за період аналізу.

– для показників-дестимуляторів:

$$Y_{ij} = \frac{\max X_{ij} - X_{ij}}{\max X_{ij} - \min X_{ij}} \quad (2)$$

Для визначення інтегрального показника певного виду ефекту трансферу технологій на машинобудівному підприємстві (1) за результатами експертного оцінювання використовуємо формулу:

$$I_j = \sum Y_{ij} \cdot k_i,$$

де I_j – інтегральний показник j-ого виду

ефекту трансферу технологій; k_i – питома вага i -го показника.

Для визначення кумулятивного ефекту трансферу технологій доцільно врахувати рівень значимості кожного виду ефектів, який було визначено експертним методом з урахуванням специфіки галузі функціонування підприємства:

$$E_k = 0,15 \cdot I_{ak} + 0,16 \cdot VT_{np} + 0,14 \cdot \Phi_{ek} + 0,15 \cdot E_{inv-innov} + 0,14 \cdot P_{innov} + 0,11 \cdot M_{ek} + 0,08 \cdot E_{ek} + 0,07 \cdot K_{ek}$$

Для надання лінгвістичної оцінки отриманих інтегральним показникам доречно використовувати загальновідому шкалу Харрінгтона, модифіковану до задач конкретного дослідження (табл. 2).

Таблиця 2 - Шкала для якісного оцінювання ефективності системи трансферу технологій в сфері туризму та гостинності

Інтервал інтегрального показника	Якісний рівень ефективності трансферу технологій	Характеристика досягнутого рівня ефективності
1	2	3
[0; 0,2]	Критичний	Система трансферу технологій на туристичному підприємстві працює вкрай неефективно, між підрозділами неналагоджені достатні взаємозв'язки для передачі знань, інформації та розробок, відсутній науковий, креативний центр
(0,2; 0,4]	Низький	Ефективність трансферу технологій є низькою, процес передачі та впровадження інноваційних розробок в сфері туризму та гостинності характеризується недосконалістю
(0,4; 0,6]	Прийнятний	Передача знань і технологій ускладнена сукупністю внутрішніх і зовнішніх загроз, які відповідним чином впливають на рівень ефективності процесу трансферу
(0,6; 0,75]	Достатній	Трансфер технологій розвинутий на достатньому рівні, процес передачі знань, наукових, проектно-конструкторських розробок між підрозділами господарюючого суб'єкта приносить результати у вигляді збільшення рівня прибутковості, підвищення фінансової стійкості та ліквідності підприємства
(0,75; 0,8]	Високий	Ефективність трансферу технологій відповідає високому рівню, сам процес характеризується злагодженістю, ефективністю, сприяє виходу підприємства на нові ринки, завоюванню лідерських позицій на певному сегменті, отриманню високих прибутків тощо
(0,8; 1]	Дуже високий	Теоретично можливий рівень ефективності внутрішньофірмового трансферу технологій, що обумовлений ідеальною злагодженістю роботи всіх учасників процесу, високою ефективністю їхньої роботи та взаємодії

Джерело: авторська розробка

Висновки. Авторами доведено, що основна мета інновацій в сфері туризму та гостинності складається в створенні якісного туристичного продукту, орієнтованого на платоспроможний попит. Це передбачає вирішення комплексу наступних завдань:

- зростання кваліфікованих кадрів і цілеспрямованої кадрової політики, заснованої на стратегії збереження професіоналів;
- здійснення раціональної інвестиційної політики, орієнтованої на досягнення стратегічних показників суб'єктів бізнесу в сфері туризму та гостинності;
- поліпшення макроекономічних умов, що

полягають в лібералізації оподаткування, доступу до фінансування, зростання доходу населення;

- використання унікальних ресурсів і об'єктів для розробки нових туристичних маршрутів;

- поєднання кількох видів туристських послуг в одному реченні для споживача, включаючи лікувально-оздоровчі [3].

На основі розробки зазначених завдань, виявлено основні напрямки трансфертної діяльності в сфері туризму та гостинності. До них, зокрема, віднесено наступні:

- випуск нових видів туристського продукту, ресторанного продукту, готельних послуг і т.д.;

- використання нової техніки і технології у виробництві традиційних продуктів;
- використання нових туристських ресурсів, що раніше не використовувалися;
- зміни до організації виробництва і споживання традиційного туристського продукту, послуг і т.д.;
- новий маркетинг, новий менеджмент;
- виявлення і використання нових ринків збуту продукції.

Інноваційний розвиток суб'єктів бізнесу в сфері туризму та гостинності та науково-обґрунтовані рекомендації по трансферу інноваційних технологій в даній сфері сприятиме досягненню конкурентних переваг, заснованих на регіональному історично-культурному і природно-ресурсному потенціалі, кваліфікованих кадрах, очікуванню споживачів.

Список література

1. Ободець Р.В., Краснов О.А. Трансфер технологій в Україні: проблематика, сучасний стан та шляхи сприяння його розвитку // Економічний вісник Національного гірничого університету. - 2012. - № 2. - С. 40-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2012_2_8.
2. Kosenko A.P., Tkachova N.P. Forecasting industry park electrical products // *Науковий вісник Полісся*. - № 4 (12). Ч. 2. - 2017.- С. 106-111.- Access mode: <file:///D:/041D043E04320430044F%20043F0430043F043A0430/126131-269106-1-SM.pdf>
3. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. - Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.- 689 p.
4. Kosenko A.P., Tkachev M.M. & Tkacheva N.P. Financial and technological leverage in the system of economic evaluation of innovative technologies. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. - 2017. - Вип. 2. - С. 405-413. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i23.121920>
5. Kocziszky G., Szakaly D. & Veres Somosi M. (2012) Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI».- 2012.- 668 p. Access mode: [D:/041D043E04320430044F%20043F0430043F043A0430/Book_2012_Pererva_Technology_transfer%20\(2\).pdf](D:/041D043E04320430044F%20043F0430043F043A0430/Book_2012_Pererva_Technology_transfer%20(2).pdf)
6. Kosenko A.V., Tkachev M.M. & Kobieliav V.M. Innovative compliance of technology to combat corruption. Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds. *Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement*.- 2018.- P.285-295.- Access mode: <https://www.docdroid.net/K1VmNip/book-final-22726769.pdf>
7. Kobieliava T.A., Tkachev M.M. & Tkacheva N.P. Determination of marketing characteristics of market capacity for electrical automation. *Менеджмент і маркетинг інновацій*.- № 3.- 2017.- P. 79-86.- DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2017.3-08>
8. Oleksandr Hutsan, Valerii Kobieliav, Andrii Kosenko Andrii Kosenko, Volodymyr Kuchynskiy Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises. *Problems and Perspectives in Management*. Volume 16, Issue №1.- 2018.- pp. 124-132. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(1\).2018.12](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.12)
9. Tkachev M.M., Kosenko A.P., Kobieliava T.A. & Tkacheva N.P. Modeling the marketing characteristics of market capacity for electrical automation. *Менеджмент і маркетинг інновацій*.- № 4.- 2017.- p. 67-74. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2017.4-06>
10. Oleg Besprozvannykh, Viktoriia Tiutlikova, Viktoriia Kovalova, Olga Kudina, Oleksandr Dorokhov. Improvement of the Method for Selecting Innovation Projects on the Platform of Innovative Supermarket. *TEM Journal*.- № 8(2).- 2019.- p.454-461.- DOI: 10.18421/TEM82-19
11. Pererva Petro, Nagy Szabolcs & Maslak Maria Organization of Marketing activities on the Intrapreneurship // *MIND JOURNAL* // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- № 5.- 2018.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf
12. Tetiana Kobieliava, György Kocziszky, Mariann Veres Somosi Compliance-Technologies in Marketing // *MIND JOURNAL* // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- 2018.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/compliance-technologies_in_marketing.pdf
13. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. - № 2 (10). Ч. 2. - 2017. - С. 144-149.- Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2017_2%282%29_24
14. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobieliava T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Науковий вісник Полісся*.. - № 4 (8), ч. 2. - 2016.- С. 240-246].- Access mode: <http://nvp.stu.cn.ua/news/item/601-pererva-p-g-tkachev-m-m-kobieliava-t-o-evaluation-of-holder-profits-violation-of-their-exclusive-rights.html>
15. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkachova N.P., Kobieliava T.O. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Науковий вісник Полісся*.. № 1 (9), ч. 2. - 2017. - С. 140-145.- Access mode: <http://nvp.stu.cn.ua/uk/component/k2/item/674-kosenko-o-p-kobieliava-t-o-tkachova-n-p-monitoring-the-commercial-potential-of-intellectual-property.html>
16. Kosenko O.P., Tkachov M.M., Tkachova N.P. Determination of lost profits of right holders against counterfeit goods // *Менеджмент і маркетинг інновацій*.- 2017.- №1.- С.242-252.- Access mode: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2017_1_242_252.pdf

17.Kosenko A.P., Tkachova N.P. The definition of industry park electrical products // *Науковий вісник Полісся..* – 2017. – № 3 (11). Ч. 2. С. 43-50.- Access mode: file:///D:/041D043E04320430044F%20043F0430043F043A0430/116578-246991-1-SM.pdf

References

1. Obodets R.V., Krasnov O.A. (2012) Transfer tehnolohiy v Ukraini: problematyka, suchasnyy stan ta shlyakhy spryannya yoho rozvytku [Technology Transfer in Ukraine: Issues, Current State and Ways to Promote Its Development] // *Ekonomichnyy visnyk Natsional'noho hirnychoho universytetu.* - № 2. - S. 40-45. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2012_2_8.

2. Kosenko A.P., Tkachova N.P. (2017) Forecasting industry park electrical products // *Scientific bulletin of Polissia.* – № 4 (12). Part 2.– С. 106-111.- Access mode: file:///D:/041D043E04320430044F%20043F0430043F043A0430/126131-269106-1-SM.pdf

3. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., (2019) Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt». – 689 p.

4. Kosenko A.P., Kobielieva T.A., Tkachev M.M. & Tkacheva N.P. (2017) Financial and technological leverage in the system of economic evaluation of innovative technologies. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 405-413. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v2i23.121920>

5. Kocziszky G., Szakaly D. & Veres Somosi M. (2012) Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p. Access mode: D:/041D043E04320430044F%20043F0430043F043A0430/Book_2012_Pererva_Technology_transfer%20(2).pdf

6. Kosenko A.V., Tkachev M.M. & Kobieliev V.M. (2018). Innovative compliance of technology to combat corruption. Innovative management: theoretical, methodical, and applied grounds. *Prague: Prague Institute for Qualification Enhancement*, P.285-295. Access mode: <https://www.docdroid.net/K1VmnNip/book-final-22726769.pdf>

7. Kobielieva T.A., Tkachev M.M. & Tkacheva N.P. (2017) Determination of marketing characteristics of market capacity for electrical automation. *Marketing and Management of Innovations*, 3, 79-86. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2017.3-08>

8. Oleksandr Hutsan, Valerii Kobieliev, Andrii Kosenko Andrii Kosenko, Volodymyr Kuchynskyi (2018) Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises. *Problems and Perspectives in Management*. Volume 16, Issue №1.- 2018.- pp. 124-132. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(1\).2018.12](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.12)

9. Tkachev M.M., Kosenko A.P., Kobielieva T.A. & Tkacheva N.P. (2017). Modeling the marketing characteristics of market capacity for electrical

automation. *Marketing and Management of Innovations*, 4, 67-74. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2017.4-06>

10.Oleg Besprozvannykh, Viktoriia Tiutlikova, Viktoriia Kovalova, Olga Kudina, Oleksandr Dorokhov (2019). Improvement of the Method for Selecting Innovation Projects on the Platform of Innovative Supermarket. *TEM Journal*, 8(2), 454-461.- DOI: 10.18421/TEM82-19

11.Nagy Szabolcs & Maslak Maria (2018) Organization of Marketing activities on the Intrapreneurship // *MIND JOURNAL* // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- № 5.- 2018.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/organization_of_marketing_activities_on_the_intrapreneurship.pdf

12.Tetiana Kobielieva, György Kocziszky, Mariann Veres Somosi (2018) Compliance-Technologies in Marketing // *MIND JOURNAL* // Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna.- №5.- 2018.- [Published online].- Access mode: https://mindjournal.wseh.pl/sites/default/files/article/09-18/compliance-technologies_in_marketing.pdf

13.Pererva P.G, Kobielieva T.O., Tkachova N.P. (2017) Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle / // *Scientific bulletin of Polissia.* – № 2 (10). - Part 2. – С. 144-149.- Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2017_2%282%29_24

14.Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. (2016) Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Scientific bulletin of Polissia.* – № 4 (8), part 2. – p. 240-246].- Access mode: <http://nvp.stu.cn.ua/news/item/601-pererva-p-g-tkachev-m-m-kobielieva-t-o-evaluation-of-holder-profits-violation-of-their-exclusive-rights.html>

15.Kosenko O.P., Kobielieva T.O., Tkachova N.P., (2017) Monitoring the commercial potential of intellectual property / // *Scientific bulletin of Polissia.*- № 1 (9), part 2. –p. 140-145.- Access mode: <http://nvp.stu.cn.ua/uk/component/k2/item/674-kosenko-o-p-kobielieva-t-o-tkachova-n-p-monitoring-the-commercial-potential-of-intellectual-property.html>

16. Kosenko O.P., Tkachov M.M., Tkachova N.P. (2017) Determination of lost profits of right holders against counterfeit goods // *Marketing and Management of Innovations.*- 2017.- №1.- С.242-252.- Access mode: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2017_1_242_252.pdf

17.Kosenko A.P., Kobielieva T.O., Tkachova N.P. (2017) The definition of industry park electrical products // *Scientific bulletin of Polissia.* – № 3 (11). Part 2. С. 43-50.- Access mode:file:///D:/041D043E04320430044F%20043F043043F043A0430/116578-246991-1-SM.pdf

Маслак Марія Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент
«Харківський політехнічний інститут» (61002, Харків, вул.Кирпичова, 2, Україна)
E-mail: mariya.maslak2016@gmail.com

Ілляшенко Сергій Миколайович - доктор економічних наук, професор

«Харківський політехнічний інститут» (61002, Харків, вул.Кирпичова, 2, Україна)

E-mail: illiashenko.s@gmail.com

Долина Ірина Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент

«Харківський політехнічний інститут» (61002, Харків, вул.Кирпичова, 2, Україна)

E-mail: dolyna_i@bigmir.net

Кобелєва Тетяна Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент

«Харківський політехнічний інститут» (61002, Харків, вул.Кирпичова, 2, Україна)

E-mail: tanja.kobeleva@gmail.com

Глізнуца Марина Юрївна, кандидат економічних наук, доцент

«Харківський політехнічний інститут» (61002, Харків, вул.Кирпичова, 2, Україна)

E-mail: gmy0512@gmail.com

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ТРАНСФЕРА ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ТУРИЗМА И ГОСТЕПРИИМСТВА

Цель работы заключается в разработке теоретико-методических основ экономической оценки трансфера технологий на предприятия индустрии туризма

Объектом исследования является процесс коммерциализации инновационных технологий на туристических предприятиях

Методы исследований. Для достижения поставленной цели были выполнены аналитические исследования с использованием методов статистического и функционального анализа, экспертных оценок, группировок, сравнения

Результаты. В статье определено, что системы трансфера технологий на предприятиях туризма и гостеприимства, ее функционирование и развитие находится под перманентным влиянием факторов внутренней и внешней среды. Авторами определены внутренние и внешние факторы развития системы трансфера технологий. Доказано, что трансфер технологий в сфере туризма и гостеприимства обеспечивает ряд эффектов: повышение инновационной активности предприятия, повышение прогрессивности производственно-технологической базы, финансовая эффективность, инвестиционно-инновационная эффективность, инновационность персонала, маркетинговая, коммуникативная и экологическая эффективность. Для оценки эффективности системы трансфера технологий в сфере туризма и гостеприимства на основе анализа современных теоретических и методических источников сформирована система показателей-индикаторов, объединенных по функциональным составляющим

Научная новизна. Усовершенствована система факторов, которые в наибольшей степени влияют на уровень экономической эффективности процессов трансфера технологий, к которым авторами отнесены: инновационную активность, прогрессивность производственно-технологической базы, финансовую обеспеченность, инвестиционно-инновационная эффективность, маркетинговую, коммуникативную и экологическую составляющие.

Практическая значимость. Инновационное развитие субъектов бизнеса в в сфере туризма и гостеприимства и научно-обоснованные рекомендации по трансферу инновационных технологий в данной сфере будет способствовать достижению конкурентных преимуществ, основанных на региональном историко-культурном и природно-ресурсном потенциале, квалифицированных кадрах, ожиданиях потребителей

Ключевые слова: трансфер технологий, эффективность, инновации, коммерциализация, туристические предприятия

Маслак Мария Владимировна, кандидат экономических наук, доцент

«Харьковский политехнический институт» (61002, Харьков, вул.Кирпичова, 2, Украина)

E-mail: mariya.maslak2016@gmail.com

Ильяшенко Сергей Николаевич - доктор экономических наук, профессор

«Харьковский политехнический институт» (61002, Харьков, вул.Кирпичова, 2, Украина)

E-mail: illiashenko.s@gmail.com

Долина Ирина Владимировна, кандидат экономических наук, доцент

«Харьковский политехнический институт» (61002, Харьков, вул.Кирпичова, 2, Украина)

E-mail: dolyna_i@bigmir.net

Кобелєва Тетяна Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент

«Харьковский политехнический институт» (61002, Харьков, вул.Кирпичова, 2, Украина)

E-mail: tanja.kobeleva@gmail.com

Глизнуца Марина Юрьевна, кандидат экономических наук, доцент

«Харьковский политехнический институт» (61002, Харьков, вул.Кирпичова, 2, Украина)

E-mail: gmy0512@gmail.com

EVALUATION OF TECHNOLOGY TRANSFER EFFICIENCY AT TOURISM AND HOSPITAL ENTERPRISES

The purpose of the work is to develop theoretical and methodological bases for economic assessment of technology transfer to tourism industry

The object of the research is the process of commercialization of innovative technologies at tourism enterprises

Research Methods. To achieve this goal, analytical studies were performed using methods of statistical analysis and functional analysis, expert assessments, groupings, comparisons

Results. The article determines that the technology transfer systems at tourism and hospitality enterprises, its functioning and development are permanently influenced by factors of the internal and external environment. The authors identified internal and external factors of technology transfer system development. It has been proved that technology transfer in the sphere of tourism and hospitality provides a number of effects: increase of innovative activity of the enterprise, increase of progressiveness of production and technological base, financial efficiency, investment-innovative efficiency, innovativeness of personnel, marketing, communicative and ecological efficiency. To evaluate the efficiency of the technology transfer system in tourism and hospitality, based on the analysis of modern theoretical and methodological sources, a system of indicators, combined by functional components, was formed.

Scientific novelty. The system of factors that most influence the level of economic efficiency of technology transfer processes, to which the authors refer: innovative activity, progressiveness of production and technological base, financial security, investment and innovative efficiency, marketing, communicative and environmental components, has been improved.

Practical importance. Innovative development of business entities in the field of tourism and hospitality and science-based recommendations for the transfer of innovative technologies in this field will contribute to the achievement of competitive advantages based on regional historical, cultural and natural-resource potential, qualified personnel, expectations of consumers

Keywords: technology transfer, efficiency, innovation, commercialization, tourism enterprises

Maslak Maria, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
«Kharkiv Polytechnic Institute» (61002, Kharkov, 2 Kirpichova St., Ukraine)
Email: mariya.maslak2016@gmail.com

Ilyashenko Serhiy - Doctor of Economics, Professor
«Kharkiv Polytechnic Institute» (61002, Kharkov, 2 Kirpichova St., Ukraine)
Email: illiashenko.s@gmail.com

Dolyna Iryna, Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor
«Kharkiv Polytechnic Institute» (61002, Kharkov, 2 Kirpichova St., Ukraine)
Email: dolyna_i@bigmir.net

Tatyana Kobelieva - Candidate of Science (Economics), Associate Professor
«Kharkiv Polytechnic Institute» (61002, Kharkov, 2 Kirpichova St., Ukraine)
Email: tanja.kobeleva@gmail.com

Glyznutsa Marina, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
«Kharkiv Polytechnic Institute» (61002, Kharkov, 2 Kirpichova St., Ukraine)
Email: gmy0512@gmail.com